

*dr Małgorzata Gasz*¹

Katedra Mikroekonomii
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Zróźnicowanie rozwojowe Polski w latach 2004–2014 na tle innych państw Unii Europejskiej – wybrane zagadnienia

WPROWADZENIE

Przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej implikowało wiele zmian w obszarze polityki gospodarczej. Konieczność dostosowania systemu prawnego Polski do prawa europejskiego wpłynęła korzystnie na proces liberalizacji systemu ekonomicznego, uwypukliła wzrost znaczenia roli procesów rynkowych i konkurencji w systemie gospodarczym. W efekcie tych dostosowań poprawie ulegała pozycja konkurencyjna Polski na arenie międzynarodowej. Po okresie zmian związanych z transformowaniem polskiej gospodarki istotą podejmowanych od 2004 r. wyzwań było w szczególności zredukowanie nadmiernych różnic rozwojowych w relacji do innych państw UE. Od początku akcesji Polski do UE tempo wzrostu PKB było dodatnie, do czego w znacznej mierze przyczyniło się zasilenie realnej sfery gospodarki środkami z funduszy europejskich. Do pozytywnych zjawisk zaliczyć należy wzrost produktywności, zmniejszanie się wskaźnika inflacji oraz wzrost wynagrodzeń, choć w tym obszarze znacząco odbiegamy od liderów UE. Polska jest dziś 6. krajem UE pod względem ludności i pomimo wzrostu udziału osób powyżej 65. roku życia należymy do najmłodszych nacji w Europie. Zjawisku wydłużania przeciętnego trwania życia towarzyszy jednocześnie niski poziom dzietności. Potencjał polskiej gospodarki opiera się na silnym popycie wewnętrznym oraz eksporcie zorientowanym na poszukiwanie nowych rynków (w okresie członkostwa w UE Polska znacząco zwiększyła eksport do państw Unii oraz krajów trzecich). Dzięki utworzeniu instytucji warunkujących sprawne funkcjonowanie rynkowego systemu społecz-

¹ Adres korespondencyjny: ul. Nowowiejska 3, 58-500 Jelenia Góra, tel. +48 75 75 38 252, e-mail: malgorzata.gasz@ue.wroc.pl.

no-gospodarczego (m.in. niezależny bank centralny, Komisja Nadzoru Finansowego, Bankowy Fundusz Gwarancyjny) oraz skutecznemu nadzorowi nad sektorem bankowym Polsce udało się uniknąć zagrożeń związanych ze swobodą przepływu kapitału. Po wybuchu kryzysu finansowego zapisane w Konstytucji RP tzw. reguły ostrożnościowe pozwoliły na utrzymanie stabilności fiskalnej, podczas gdy inne państwa borykały się ze wzrostem zadłużenia z tytułu finansowania tzw. pakietów pomocowych. Wsparcie finansowe, jakiego rządy wielu krajów udzieliły różnym sektorom gospodarki miało wprawdzie z założenia charakter czasowy i nadzwyczajny, jednak działania te wywarły ostatecznie długotrwały negatywny wpływ na stan finansów publicznych wielu państw członkowskich (wzrost długu publicznego oraz deficytu budżetowego). Obecne problemy, z jakimi mierzą się od kilku lat gospodarki UE to przede wszystkim brak stabilności gospodarczej, niestabilność polityczna, wysokie zadłużenie sektora finansów publicznych, problemy demograficzne oraz wciąż wysokie bezrobocie wśród osób młodych. Celem artykułu jest weryfikacja hipotezy, iż przystąpienie Polski do struktur UE wpłynęło korzystnie na potencjał rozwoju polskiej gospodarki, a jednym z istotnych czynników kształtowania dynamiki polskiego PKB oraz potencjału konkurencyjnego polskiej gospodarki były środki przekazywane w ramach funduszy unijnych.

WYBRANE PARAMETRY EKONOMICZNE

Unia Europejska jest organizmem o znacznych dysproporcjach rozwojowych. Istotne różnice między państwami członkowskimi widoczne są m.in. w zakresie dynamiki wzrostu gospodarczego, poziom zamożności obywateli, sytuacji na rynku pracy, ceny pracy czy stanu finansów publicznych. Stopa realnego wzrostu PKB w państwach członkowskich jest mocno zróżnicowana i zmienna w czasie (tabela 1). Po okresie załamania gospodarczego w 2009 r., będącego pokłosiem kryzysu finansowo-gospodarczego, ujemne tempo wzrostu PKB występowało – z wyjątkiem Polski – we wszystkich pozostałych krajach Unii. Polska z wynikiem 3,9%, obok Słowacji (3,8%) należy do państw, które w okresie 2004–2014 odnotowały największe średnie tempo wzrostu PKB. Na drugim biegunie, państw o najniższej dynamice wzrostu znalazły się Grecja (-2,0%), Włochy (-0,5%) i Portugalia (-0,3%).

Analiza poziomu wskaźnika PKB *per capita* (tabela 1) pozwala stwierdzić, że pomimo wciąż istniejących znacznych dysproporcji pomiędzy poszczególnymi krajami, widoczne jest zbliżenie poziomu życia większości nowych państw członkowskich do średniej unijnej (w najbogatszym kraju UE – Luksemburgu wielkość wskaźnika kształtowała się w 2013 r. na poziomie 67 900 euro, podczas gdy w Bułgarii wyniósł on 12 000 euro) [*ec.europa*, ([http](http://ec.europa.eu))].

Tabela 1. Tempo wzrostu realnego PKB oraz PKB *per capita* wg parytetu siły nabywczej w państwach UE

Kraj	Realny wzrost PKB				PKB <i>per capita</i> (UE-28 = 100)			
	2004	2009	2014	Średnio 2004–2014	2004	2009	2014	Zmiana 2014/2004
UE-28	2,5	-4,4	1,3	0,9	100	100	100	
Strefa euro (EA-19)	2,2	-4,5	0,9	0,7	108	108	107	-1
Austria	2,7	-3,8	0,3	1,3	128	126	128	-
Belgia	3,4	-2,6	1,1	1,1	121	117	119	-2
Bułgaria	6,6	-5,0	1,7	2,5	34	44	45	+11
Chorwacja	4,1	-7,4	-0,4	0,3	57	62	59	+2
Cypr	4,4	-2,0	-2,3	0,6	97	105	85	-12
Czechy	4,9	-4,8	2,0	2,1	79	83	84	+5
Dania	2,6	-5,1	1,1	0,4	125	123	124	-1
Estonia	6,5	-14,7	2,1	2,4	55	62	73	+18
Finlandia	3,9	-8,3	-0,1	0,7	117	116	110	-7
Francja	2,8	-2,9	0,4	0,9	110	108	107	-3
Grecja	5,0	-4,4	0,8	-2,0	95	94	72	-23
Hiszpania	3,2	-3,6	1,4	0,6	100	101	93	-2
Holandia	1,9	-3,3	0,9	1,0	133	137	130	-3
Irlandia	4,6	-6,4	4,8	1,4	143	128	132	-11
Litwa	-	-14,8	2,9	2,4	50	57	74	+24
Luksemburg	4,9	-5,3	-	2,2	246	247	263	+17
Łotwa	8,9	-14,2	2,4	2,5	48	53	64	+16
Malta	0,4	-2,5	3,5	2,5	81	84	85	+4
Niemcy	1,2	-5,6	1,6	1,3	116	115	124	+8
Polska	5,1	2,6	3,4	3,9	49	59	68	+19
Portugalia	1,8	-3,0	0,9	-0,3	77	81	78	+1
Rumunia	8,4	-7,1	2,8	2,7	34	49	54	+20
Słowacja	5,2	-5,3	2,4	3,8	57	71	76	+19
Słowenia	4,4	-7,8	2,6	1,2	86	85	83	-3
Szwecja	4,3	-5,2	2,1	1,7	129	123	124	-5
Węgry	4,8	-6,6	3,6	0,9	62	64	68	+6
Wielka Brytania	2,5	-4,3	2,8	1,2	125	112	108	-17
Włochy	1,6	-5,5	-0,4	-0,5	108	105	97	-11

Źródło: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Real_GDP_growth,_2_004%E2%80%9314_%28%25_change_compared_with_the_previous_year;_average_2004%E2%80%9314%29_YB15.png (dostęp: 10.11.2015 r.); <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1> (dostęp: 12.10.2015 r.).

Jednocześnie na przestrzeni lat 2004–2014 nastąpił wzrost rozpiętości pomiędzy najniższym i najwyższym poziomem PKB *per capita* (odpowiednio: 34% i 45% Bułgaria oraz 246% i 263% Luksemburg). Najbogatsi są obywatele Luksemburga, Irlandii, Austrii, Szwecji, Holandii, Niemiec, Danii oraz Belgii (tabela 1). Najmniej zamożne kraje to Bułgaria, Chorwacja, Łotwa i Rumunia.

Problemem wielu europejskich rynków pracy jest dziś znaczna skala bezrobocia (tabela 2), w tym wśród osób młodych oraz brak spójnej polityki na poziomie unijnym odnośnie do przeciwdziałania temu zjawisku. Szczególnie drastycznie jest on odczuwalny w Hiszpanii, Grecji, Portugalii, Włoszech i Chorwacji. Według danych Eurostatu średni unijny poziom stopy bezrobocia w 2014 r. wyniósł 22,2%, a bez pracy pozostawało 4,7 mln osób.

Tabela 2. Stopa bezrobocia w krajach UE oraz wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata

Kraj	Stopa bezrobocia (w %)			Wskaźnik zatrudnienia (w %)	
	2004	2009	2014	2004	2013
UE-28	9,3	9,0	10,2	67,4	68,5
Austria	5,5	5,3	5,6	70,8	75,5
Belgia	8,4	7,9	8,5	65,6	67,2
Bułgaria	12,1	6,8	11,4	60,1	63,5
Chorwacja	13,9	9,2	17,3	59,6	57,2
Cypr	4,6	5,4	16,1	74,9	67,2
Czechy	8,8	6,7	6,1	70,1	72,5
Dania	5,5	6,0	6,6	77,6	75,6
Estonia	10,1	13,5	7,4	70,3	73,3
Finlandia	8,8	8,2	8,7	72,2	73,3
Francja	8,9	9,1	10,3	69,5	69,6
Grecja	10,6	9,6	26,5	63,9	52,9
Hiszpania	11,0	17,9	24,5	65,4	58,6
Holandia	5,7	4,4	7,4	74,9	76,5
Irlandia	4,5	12,0	11,3	71,5	65,5
Litwa	10,9	13,8	10,7	69,3	69,9
Luksemburg	5,0	5,1	5,9	67,7	71,1
Łotwa	11,7	17,5	10,8	67,9	69,7
Malta	7,2	6,9	5,9	57,9	64,8
Niemcy	10,4	7,6	5,0	68,8	77,3
Polska	19,1	8,1	9,0	57,3	64,9
Portugalia	7,8	10,7	14,1	72,5	65,4
Rumunia	8,0	6,5	6,8	63,5	63,9
Słowacja	18,4	12,1	13,2	63,7	65,0
Słowenia	6,3	5,9	9,7	70,4	67,2
Szwecja	7,4	8,3	7,9	77,4	79,8
Węgry	6,1	10,0	7,7	62,1	63,2
Wielka Brytania	4,7	7,6	6,1	75,0	74,8
Włochy	8,0	7,7	12,7	61,5	59,8

Źródło: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_2_Unemployment_rate,_2003-2014_%28%25%29.png (dostęp: 12.10.2015 r.); <http://stat.gov.pl/statystyka-miedzy-narodowa/porownania-miedzynarodowe/tablice-o-krajach-wedlug-tematow/wskazniki-monitorujace-europa-2020/> (dostęp: 10.11.2015 r.).

Mając na uwadze konieczność ograniczania skali bezrobocia w strategii Europa 2020 zapisano konieczność stworzenia warunków sprzyjających unowocześnianiu europejskich rynków pracy służących redukcji bezrobocia oraz nabywaniu nowych umiejętności, które docelowo umożliwią adaptowanie się do nowych warunków w kontekście ewentualnej zmiany zawodu [Europa 2020, s. 22]. Jednakże postulatom proponowanym m.in. w programie „Gwarancje dla młodzieży” [Unia kontra..., (http)] nie towarzyszyła analiza jakościowa potrzeb lokalnych rynków pracy, nie przeprowadzono także niezbędnych zmian systemowych w tym obszarze. Średni poziom wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata zgodnie z założeniami strategii Europa 2020 docelowo do 2020 r. ma osiągnąć poziom 75%. Na przestrzeni lat 2004–2013 wzrósł on nieznacznie z 67,4% do 68,5%, co poddaje w wątpliwość terminowość jego realizacji.

Istotnym parametrem, który cechuje się znaczną rozpiętością w ramach UE jest wysokość stawki godzinowej brutto (w 2014 r. 3,8–40,3 euro). Do państw o najniższej stawce należały Bułgaria (3,8 euro), Rumunia (4,6 euro), Litwa (6,5 euro) oraz Łotwa (6,6 euro). Z kolei najwyższa stawka godzinowa obowiązywała w Danii (40,3 euro), Belgii (39,1 euro), Szwecji (37,4 euro) oraz w Luksemburgu (35,9 euro). W 2004 r. rozpiętość pomiędzy minimalną i maksymalną stawką godzinową w krajach UE zawierała się pomiędzy 1,6 euro (Bułgaria) a 30,3 euro (Luksemburg), przy średniej unijnej 19,8 euro (w Polsce 4,8 euro). W 2014 r. średnie wynagrodzenie godzinowe brutto w Polsce wynosiło 8,4 euro przy średniej unijnej 24,6 euro [Eurostat, (http)].

W świetle ostatniego kryzysu finansowego oraz trudności, z jakimi gospodarka europejska usiłuje wyjść z recesji należy stwierdzić, że zaangażowanie finansowe państwa w ratowanie zagrożonych sektorów gospodarki, którego efektem jest długotrwałe pogorszenie kondycji finansów publicznych z jednej strony ocaliło je od zapaści, z drugiej konieczność spłaty zaciągniętego zadłużenia, jak również wysokie koszty jego obsługi sprawiają, że proces wychodzenia na prostą gospodarek UE rozciąga się w czasie. W 2014 r. wciąż wiele państw UE boryka się z problemem nadmiernego zadłużenia oraz wysokim deficytem budżetowym (tabela 3).

Tabela 3. Finanse publiczne państw Unii Europejskiej

Kraj	Dług publiczny (jako % PKB)			Deficyt budżetowy (jako % PKB)		
	2004	2009	2014	2004	2009	2014
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
UE-28	61,2	73,0	86,8	-2,9	-6,7	-3,0
Austria	64,8	79,9	84,2	-4,8	-5,3	-2,7
Belgia	96,5	99,5	106,7	-0,2	-5,4	-3,1
Bułgaria	35,8	13,7	27,0	1,8	-4,1	-5,8
Chorwacja	39,8	48,0	85,1	-5,0	-5,8	-5,6
Cypr	64,5	53,9	108,2	-3,7	-5,5	-8,9

1	2	3	4	5	6	7
Czechy	28,5	34,1	42,7	-2,7	-5,5	-1,9
Dania	44,2	40,4	45,1	2,1	-2,8	1,5
Estonia	5,1	7,0	10,4	2,4	-2,2	0,7
Finlandia	42,7	41,7	59,3	2,2	-2,5	-3,3
Francja	65,7	79,0	95,6	-3,5	-17,2	-3,9
Grecja	102,7	126,7	178,6	-8,8	-15,2	-3,6
Hiszpania	45,3	52,7	99,3	0,0	-11,0	-5,9
Holandia	49,6	56,5	68,2	-1,7	-5,4	-2,4
Irlandia	28,2	61,8	107,5	1,4	-13,8	-3,9
Litwa	18,7	29,0	40,7	-1,4	-9,1	-0,7
Luksemburg	6,5	15,5	23,0	-1,1	-0,5	1,4
Łotwa	14,3	36,6	40,6	-1,0	-9,1	-1,5
Malta	72,0	67,8	68,3	-4,4	-3,3	-2,1
Niemcy	64,7	72,5	74,9	-3,7	-3,2	0,3
Polska	45,3	49,8	50,4	-5,2	-7,3	-3,3
Portugalia	62,0	83,6	130,2	-6,2	-9,8	-7,2
Rumunia	26,2	34,5	80,8	-1,2	-9,1	-1,4
Słowacja	40,6	36,0	53,5	-2,3	-7,9	-2,8
Słowenia	26,8	34,5	80,8	-2,0	-5,9	-2,8
Szwecja	47,9	40,4	44,9	0,3	-0,7	-1,7
Węgry	58,5	78,0	76,2	-6,4	-4,6	-2,5
Wielka Brytania	40,2	65,7	88,2	-3,6	-10,8	-5,7
Włochy	100	112,5	132,3	-3,6	-5,3	-3,0

Źródło: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=tec00127&plugin=1> (dostęp: 15.11.2015 r. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=tsdde410&plugin=1> (dostęp: 15.11.2015 r.).

Starzenie się społeczeństw oraz spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, trudności z ograniczeniem wysokiego bezrobocia oraz niska jakość i nieskuteczność dotychczas zaproponowanych instrumentów przeciwdziałania temu zjawisku sprawiają, że cel, jakim jest przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego oraz zwiększenie konkurencyjności gospodarki europejskiej odsuwa się w czasie.

POLSKA NA TLE INNYCH PAŃSTW UE

Polska jest jedynym krajem spośród wszystkich państw UE, który przez cały okres członkostwa w UE nie odnotował ujemnych wartości PKB a w 2009 r. nie pogrążył się w recesji. W okresie 2008–2013 skala łącznego wzrostu PKB wyniosła 20%, co stanowi wynik najlepszy w Europie [Raport 10 PL UE, (<http://>)]. Wśród najważniejszych czynników warunkujących utrzymanie relatywnie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego wymienić należy w szczególności środki

przekazywane Polsce w ramach funduszy unijnych, bezpośrednio inwestycje zagraniczne oraz prywatne transfery pieniężne pochodzące od migrantów, którzy znaleźli zatrudnienie w państwach UE. Skala transferów z unijnego budżetu w latach 2004–2014 zawierała się w przedziale od 2,5 mld euro do 13 mld euro (po skorygowaniu o wysokość składki członkowskiej oraz zwroty). W okresie od 1.05.2004 r. do 31.12.2014 r. Polska otrzymała z budżetu unijnego kwotę 109,6 mld euro (74,3 mld euro netto), z czego ok. 65% zostało przeznaczone na politykę spójności, ok. 32% na politykę rolną oraz ok. 4% na pozostałe transfery. W 2004 r. wysokość środków netto, które finalnie zasiliły polską gospodarkę stanowiła 0,57% PKB, podczas gdy w 2014 r. był to poziom 3,15% PKB [*Gospodarcze i społeczne efekty...*, (http), s. 7–8]. Fakt ten, obok sukcesywnego tworzenia ram prawnych dla polityki rozwoju, należy uznać za istotny czynnik kształtowania dynamiki polskiego PKB oraz potencjału konkurencyjnego polskiej gospodarki. Polska gospodarka wciąż się rozwija, co jest zasługą wysokiego popytu wewnętrznego oraz rosnącej dynamiki wydajności pracy [*Polska siódmą gospodarką...*, (http)], która stymuluje wysokie tempo wzrostu PKB i w efekcie umożliwia zmniejszanie dystansu rozwojowego w stosunku do innych państw UE. W 2009 r., kiedy w efekcie światowego kryzysu gospodarczego wiele państw doświadczyło znacznego pogorszenia sytuacji gospodarczej oraz zapaści w sferze finansów publicznych w Polsce realny wzrost PKB wyniósł 2,6%, podczas gdy w skali całej Unii wskaźnik ten kształtował się na poziomie – 4,4%, przy jednoczesnym znacznym zróżnicowaniu w poszczególnych krajach [Jodłowska, (http)]. W 2014 r. z wynikiem 3,4% Polska znalazła się, obok Irlandii (4,8%), Węgier (3,6%) i Malty (3,5%) w grupie 4 państw o najwyższym tempie wzrostu PKB w całej Unii, przy średniej UE-28 na poziomie 1,3% oraz 0,9% w strefie euro. Na drugim biegunie państw o ujemnym tempie wzrostu PKB znalazły się Cypr (-2,3%), Chorwacja (-0,4%), Węgry (-0,4%) oraz Finlandia (-0,1%). W 2014 r., po raz pierwszy od 2008 r., dodatnią wartość osiągnął PKB Grecji (0,8%). W najbliższej przyszłości, w celu utrzymania relatywnie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, koniecznym będzie, obok wykorzystania środków z funduszy unijnych, zreformowanie systemu finansów publicznych czy wprowadzenie ułatwień w prowadzeniu biznesu. Biorąc pod uwagę podstawowy wskaźnik rozwoju gospodarczego kraju (odzwierciedlający także realny poziom zamożności społeczeństwa), jakim jest wysokość PKB *per capita* należy stwierdzić, że choć na przestrzeni 10 lat poziom życia polskich obywateli podniósł się z 49% w 2004 r. do 68% średniego poziomu dla UE-28 w 2014 r. (wzrost o 19 pkt proc.), to wciąż dystans, jaki dzieli nasz kraj od pozostałych państw UE (zarówno krajów tzw. starej Unii, jak i tych słabiej rozwiniętych) jest znaczny. Nie można zatem mówić tu o istotnej poprawie, gdyż wynik ten plasował nasz kraj na dalekiej 23 pozycji wśród państw członkowskich. Według danych MFW podczas, gdy w 2004 r. PKB *per capita* wyrażony w USD wg PPS wynosił 28 092 USD dla UE oraz 14 090 USD dla Polski, w 2014 r. skala roz-

bieżności zmniejszyła się – wielkość wskaźnika dla Polski wyniosła 25 247,2 USD przy średniej unijnej na poziomie 36 868,8 USD [knoema, (http)]. Jednak w 2014 r. Polacy byli zamożniejsi jedynie od Bułgarów, Rumunów, Chorwatów i Łotyszy, mniej zasobni natomiast od Czechów, Estończyków czy Litwinów. W 2014 r. średnie wynagrodzenie godzinowe brutto w Polsce wynosiło 8,4 euro przy średniej unijnej 24,6 euro [Eurostat, (http)]. W roku 2004 Polska, obok Słowacji, należała do państw o najwyższej stopie bezrobocia w UE (tabela 2). W latach 2004–2008 skala tego zjawiska zmniejszała się, by w 2008 r. osiągnąć najniższy poziom (7,1%), co wiązać można w dużej mierze ze znaczną skalą migracji. W kolejnym okresie 2009–2013 liczba bezrobotnych wzrastała (odpowiednio: z 8,1% do 10,3%), by w 2014 r. osiągnąć poziom poniżej średniej unijnej (10,2%). Fakt ten wiązać należy z trwającym wzrostem gospodarczym, pozytywnymi zmianami na rynku pracy oraz podejmowanymi w kolejnych latach próbami budowy pozytywnego klimatu dla kreowania przedsiębiorczości. W Polsce stopa bezrobocia wśród osób poniżej 25. roku życia w 2014 r. wynosiła 23,9%, co oznacza spadek w porównaniu do 2013 r. o 3,4 pkt proc. W lutym 2015 r. liczba bezrobotnych w porównaniu do analogicznego okresu w 2014 r. zmniejszyła się o 336 tys. osób. Jest to największy spadek obserwowany na przestrzeni 7 ostatnich lat i należy go wiązać zżywieniem na rynku pracy oraz czynnikami demograficznymi (wzrost odsetka osób powyżej 60 roku życia, migracja zarobkowa) [W 2015 r. bezrobocie..., (http)]. Wskaźnik zatrudnienia w grupie 20–64 lata wzrasta na przestrzeni ostatnich lat (z 57,3% w 2004 r. do 64,9% w 2013 r.) przy średniej UE-28 na poziomie odpowiednio: 67,4% i 68,5%, wciąż jednak kształtuje się na znacznie niższym poziomie niż w innych bardziej rozwiniętych krajach UE.

Wzrost gospodarczy, jakiego doświadcza Polska ma swoje przełożenie na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej obywateli. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w okresie 2005–2012 zmniejszyła się o 7 mln, a 1,3 mln osób udało się wyjść z ubóstwa [*Raport 10 PL-UE*, (http)]. W okresie 2005–2013 średni wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym dla państw UE wykazywał tendencję spadkową (25,7% w 2005 r. i 24,4% w 2013 r.), podobnie w Polsce wskaźnik ten sukcesywnie maleje z poziomu 45,3% w 2005 r. do 25,8 w 2013 r. [stat.gov (http)]. W grupie państw UE w 2013 r. najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w Bułgarii (48% ogółu populacji) i Rumunii (40,4%), a więc krajach należących jednocześnie do najbiedniejszych państw Unii. Odsetek osób zagrożonych ubóstwem w Polsce jest niższy niż w niektórych krajach naszego regionu (Węgry, Litwa, Łotwa). Należy także zwrócić uwagę na wyraźną poprawę sytuacji w ostatnich latach. Od 2005 r. odsetek osób zagrożonych ubóstwem w Polsce zmniejszył się o 19,5 pkt proc. (z 45,3% w 2005 r. do 25,8% w 2013 r.). W tym samym okresie w wielu państwach UE (m.in. Grecja, Włochy, Hiszpania) miał miejsce odwrotny proces, tj. wzrost zagrożenia ubóstwem [*Dochody i warunki...* (http)].

Członkostwo Polski w UE podniosło poziom jej atrakcyjności inwestycyjnej oraz wpłynęło dodatnio na postrzeganie jako kraju o przewidywalnych i stabilnych regulacjach prawnych. W 2013 r. wartość skumulowana bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniosła 160 mld euro, co w odniesieniu do 2003 r. oznaczało wzrost o 264% [*Gospodarcze i społeczne...*, s. 7]. Jednakże obserwowany w ostatnich latach fakt wycofywania zagranicznego kapitału z polskiej gospodarki świadczyć może o osłabieniu konkurencyjności polskich zasobów gospodarczych w porównaniu do tych dostępnych na rynkach światowych. Należy zauważyć, że Polska przez wiele lat pełniła głównie rolę biorcy kapitału niezbędnego do sfinansowania niezbędnych zmian jakościowych w gospodarce, a ceną za dostęp do tego kapitału było traktowanie Polski jako dużego rynku zbytu. Będąc krajem o niskiej innowacyjności Polska przez lata skazana była na transfer obcych technologii, a zaangażowanie kapitałowe zagranicznych inwestorów koncentrowało się na finansowaniu gałęzi produkujących dobra konsumpcyjne przy niskim wsparciu branż wytwarzających produkty wysokich technologii. Model rozwoju oparty na niskich kosztach pracy nie predestynuje Polski do grona państw wysokorozwiniętych i może świadczyć o jej peryferyjnej roli w światowej gospodarce. Wartość sumarycznego wskaźnika innowacyjności (SII) w przypadku Polski znacząco odbiega od średniej europejskiej – na przestrzeni lat 2007–2014 wzrósł on z poziomu 0,29 do 0,31 przy wartościach średnich dla całej UE odpowiednio: 0,52 i 0,56 [*European Commission...*, s. 92]. Tak nieznaczna skala postępu oznacza, że Polska jest krajem znacznie zapóźnionym pod względem innowacyjnym, pomimo zasilenia z funduszy europejskich. W okresie 2006–2013 osłabieniu uległy tak ważne wskaźniki jak: liczba innowacyjnych MSP współpracujących z innymi podmiotami, MSP generujących innowacje wewnętrzne, wprowadzających produkty i procesy o charakterze innowacyjnym oraz sprzedaż innowacji dla rynków i przedsiębiorstw [Gasz, 2015]. W celu osiągnięcia większego tempa wzrostu PKB oraz przyspieszenia rozwoju gospodarki pożądanym jest stworzenie odpowiedniego systemu wsparcia inwestycji w sektor B+R. [Bukowski, Szpor, Śniegocki, 2012, s. 11]. Wysoki udział wydatków na badania i rozwój w relacji do PKB, inwestycje w nowe technologie oraz promowanie proinnowacyjnych kierunków kształcenia sprzyjać będzie zwiększaniu wydajności [Gromada, Janyst, 2015, s. 17].

PODSUMOWANIE

Państwa UE cechuje znaczne zróżnicowanie rozwojowe. Istotne dysproporcje dotyczą zarówno tempa wzrostu gospodarczego, zamożności obywateli, sytuacji na rynkach pracy czy stanu finansów publicznych. Niekorzystny trend na europejskich rynkach pracy odwrócić mogą przemyślane programy aktywizacji

zawodowej będące efektem właściwego zdefiniowania potrzeb lokalnych rynków oraz potencjału przyszłych pracowników. Obecnie wiele osób w UE podejmuje pracę poniżej swoich kwalifikacji. W okresie 2004–2014 zmniejszenie luki rozwojowej dzielącej Polskę od innych bardziej rozwiniętych krajów UE możliwe było m.in. dzięki znaczącemu zasileniu polskiej gospodarki środkami z funduszy europejskich. Utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego w dłuższym okresie wymaga jednak, obok wsparcia ze środków UE, wprowadzenia zmian w obszarach finansów publicznych, rynku pracy, dalszych ułatwień w prowadzeniu biznesu. Pomimo relatywnie szybkiego wzrostu gospodarczego niepokojem napawa wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz wciąż znaczna skala emigracji o charakterze ekonomicznym. Mając na uwadze cele rozwojowe pożądanym jest dokonanie reorientacji z wysoce pracochłonnej produkcji dóbr nisko przetworzonych na produkcję zaawansowaną w oparciu o nowe technologie. Niezbędne dla zredukowania luki innowacyjnej jest – obok zwiększenia dostępności źródeł wsparcia finansowego, także stworzenie odpowiedniej infrastruktury innowacyjnej oraz przejrzystego systemu zachęt podatkowych dostosowanych do potrzeb rynkowych. Wysoki poziom innowacji technologicznych implikował będzie rozwój sektorów mających istotne znaczenie dla wzrostu gospodarczego. Dla potencjalnych inwestorów Polska powinna stać się krajem interesującym nie tylko z powodu dużego rynku zbytu, ale także ważnym pod względem dostępu do cennych zasobów gospodarczych. Stąd pożądanym jest zaangażowanie państwa w proces budowy nowych przewag lokalizacyjnych zorientowanych na innowacje, postęp techniczny oraz rozwój kapitału ludzkiego.

BIBLIOGRAFIA

- Bukowski M., Szpor A., Śniegocki A., 2012, *Potencjał i bariery polskiej innowacyjności*, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa.
- Europa 2020 *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 3.03.2010.
- European Commission, *Innovation Scoreboard 2015*, http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/files/ius-2015_en.pdf (dostęp: 16.10.2015 r.).
- Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP/pl.
- Gasz M., 2015, *Dysproporcje w zakresie rozwoju innowacyjności w państwach Unii Europejskiej*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” z. 42 (2/2015), red. nauk. M.G. Woźniak, Wyd. UR, Rzeszów.
- Gospodarcze i społeczne efekty członkostwa Polski w Unii Europejskiej*. Notatka w związku z jedenastą rocznicą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, <https://www.msz.gov.pl/resource/26c005f4-b73e-4402-bb32-8b10c1b42a4c:JCR> (dostęp: 17.10.2015 r.).

- Gromada A., Janyst T., Golik K., 2015, Raport *Kapitał zagraniczny w Polsce: czy jesteśmy gospodarką poddostawcy?*, Fundacja Kaleckiego, Warszawa.
- Jodłowska M., *Wzrost gospodarczy w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej*, http://www.rynekpracy.pl/artukul.php/typ.1/kategoria_glowna.27/wpis.891 (dostęp: 21.11.2015 r.).
- Dochody i warunki życia ludności w Polsce i UE*, <http://bs.net.pl/analitycy-banku-bps-sa/analitycy-banku-bps-dochody-i-warunki-zycia-ludnosci-w-polsce-i-ue> (dostęp: 18.10.2015 r.).
- Polska siódma gospodarką Unii Europejskiej. Przegoniliśmy Szwecję*, <http://www.money.pl/gospodarka/unia-europejska/wiadomosci/artukul/polska-siodma-gospodarka-unii-europejskiej,75,0,1794123.htm> (dostęp: 19.11.2015 r.).
- Raport 10 PL-UE. *Polskie 10 lat w Unii*, http://ec.europa.eu/polska/news/documents/10lat_plwue.pdf (dostęp: 17.10.2015 r.).
- Unia kontra stracone pokolenie. „Gwarancje dla młodzieży” okazały się wielką klapą*, <http://forsal.pl/artykuly/898717,unia-kontra-stracone-pokolenie-gwarancje-dla-mlo-dziezy-okazaly-sie-wielka-klapa.html> (dostęp: 12.11.2015 r.).
- W 2015 roku bezrobocie poniżej 10%?* <http://www.bankier.pl/wiadomosc/W-2015-roku-bezrobocie-ponizej-10-7240552.html> (dostęp: 10.11.2015 r.).
- Labour costs in the EU*, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6761066/3-30032015-AP-EN.pdf/7462a05e-7118-480e-a3f5-34e690c11545> (dostęp: 12.10.2015 r.).
- <http://stat.gov.pl/statystyka-miedzynarodowa/porownania-miedzynarodowe/tablice-o-krajach-wedlug-tematow/wskazniki-monitorujace-europa-2020/> (dostęp: 5.10.2015 r.).
- <http://knoema.com/pjeqzh/gdp-per-capita-by-country-1980-2014?country=European%20Union>, <http://knoema.com/pjeqzh/gdp-per-capita-by-country-1980-2014?country=Poland> (dostęp: 7.10.2015 r.)

Streszczenie

Dokonujący się proces przemian ustrojowych, a następnie liberalizacja ekonomiczna oraz integracja regionalna Polski z Unią Europejską spowodowały zmianę organizacji przestrzeni społeczno-ekonomicznej oraz intensyfikację szeregu pozytywnych procesów ekonomicznych; uzależniły również sytuację polskiej gospodarki od wydarzeń na rynkach światowych, co znalazło swoje odbicie w realnej sferze gospodarki. Przy wykorzystaniu analizy porównawczej oraz deskryptywnej w artykule ocenie poddano zestaw wybranych parametrów ekonomicznych pozwalających odnieść się do skali i zakresu przemian, których beneficjentem stała się polska gospodarka, jak również sformułowano zalecenia dotyczące dalszych kierunków zmian. Analiza omówionych wielkości ekonomicznych prowadzi do wniosku, że UE jako jeden organizm gospodarczy jest wciąż mocno zróżnicowana. Tempo i skala dokonujących się zmian obserwowane m.in. w sferze PKB, na rynkach pracy czy w obszarze finansów publicznych nie jest zadowalające w kontekście podnoszenia konkurencyjności europejskiej gospodarki na rynkach światowych, a różnice w poziomie rozwoju gospodarczego państw UE sprawiają, że skala i tempo tych zmian są nierównomierne. Polska jest jedynym krajem spośród wszystkich państw UE, który przez cały okres członkostwa w UE nie odnotował ujemnych wartości PKB. W okresie 2008–2013 skala łącznego wzrostu PKB wyniosła 20%, co stanowi wynik najlepszy w Europie. Wśród najważniejszych czynni-

ków warunkujących utrzymanie relatywnie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego wymienić należy w szczególności środki przekazywane Polsce w ramach funduszy unijnych, bezpośrednie inwestycje zagraniczne oraz prywatne transfery pieniężne.

Słowa kluczowe: dysproporcje rozwojowe, Unia Europejska, PKB, finanse publiczne, innowacje

Polish Differentiation and Development in the Period 2004–2014 Compared to Other European Union Countries – Selected Issues

Summary

When initiating the process of political transformation and economic liberalization and regional integration Poland and the European Union have transformed the socio-economic space organization and intensified a number of positive economic processes; their dependence on the state of the Polish economy and events on world markets, which is reflected in the real economy. Using comparative and descriptive analysis this article has evaluated a set of selected economic parameters allowing to refer to the scale and scope of the changes which became beneficial for the Polish economy, as well as recommendations regarding further directions of change. The analysis of the discussed economic values leads to the conclusion that the EU as a single economic entity is still strongly differentiated. The pace and scale of the changes observed in the realm of GDP, labour markets or in the area of public finances is not satisfactory in the context of raising the competitiveness of the European economy on world markets and the differences in the level of economic development of the EU countries cause that the scale and pace of these changes are uneven. Poland is the only country among all the EU countries, which throughout the period of its membership in the EU has not recorded negative GDP. In the period 2008–2013 the total scale of GDP growth was 20%, which is the best result in Europe. Among the most important factors for maintaining a relatively high rate of economic growth one should mention in particular the funds transferred to Poland under the EU funds, foreign direct investment and private remittances.

Keywords: disparities, the European Union's GDP, public finance, innovations

JEL: E24, H62, H63